

6.3 Ishlab chiqarish omillari samaradorligi

Daromad va foyda mehnat, kapital va yer omillarining samaradorligini ko'rsatadi, ammo qanchalik darajada samaradorligini ko'rsatmaydi.

Bu bo'lim quyidagi savollarga javob beradi:

- Kapital qaytimi darajasi qanchalik yuqori?
- Mehnat qaytimi darajasi qanchalik yuqori?
- Foydalanilgan yer qaytimi qanchalik yuqori?

Ishlab chiqarish omillari samaradorligini aniq bilish va muqobillarlar, xarajatlar va daromadlarni o'rtasida solishtira olish bitta omilda jamlanadi, omillar uchun ko'zda tutilgan xarajatlar hisobga olinmaydi.

Shuning uchun doim tekshirilayotgan omil birligida ishlab chiqarish quvvati samarasi va xarajatlari o'rtasidagi farq qiziqtiradi, bunda doim tekshirilayotgan omil uchun xarajatlar asossiz qoladi:

- DM har 100 DM o'rtacha. Foydalangan kapital (= %)
- DM har Ishchi kuchi soati (IKs)
- DM har gektar foydali yaroqli yer

Omil qaytimini hisoblash printsiplari

- foydalanishga ish, kapital va yer (shaxsiy va ijara) omillarining umumiy miqdori
- shaxsiy omil (oilaviy ish, shaxsiy kapital, shaxsiy yer) lar uchun

olib boriladi.

Shuning uchun, birinchi holatda begona omillar xarajati hamda alternative xarajatlar hisobga olinmaydi va umumiy foydalanilgan omillar bo'yicha bo'linadi.

Ikkinchi holatda faqat shaxsiy omillardan foydalanish xarajatlari e'tiborga olinmay qoladi va bu foydalaniladigan shaxsiy omillar miqdori orqali bo'linadi.

Omil qaytimini hisoblash quyidagicha bo'ladi:

Yalpi ishlab chiqarish (mahsulot miqdori X narx, to'g'ridan to'g'ri to'lovlar)

-Barcha xarajatlar holati omil xarajatlaridan tashqari")

=Omil qaytimi gektariga

/Ishlab chiqarish omillari birligi bo'yicha omil qaytimi

*) chetdan olingan + shaxsiy omillar yoki faqat shaxsiy

Izohlash

Omil qaytimi asosida Ishlab chiqarish omillari samaradorligini analiz qila olish uchun omil qaytimi omil xarajatlari bilan taqqoslanishi kerak.

Agar omil qaytimi xarajatdan yuqori bo'lsa ishlab chiqarish omili foydali(yoki hech bulmaganda ular bilan teng)

Hisob-kitobda, ishlab chiqarish fakorlari samaradorligi doim omil xarajatlariga nisbatan kamroq, bu bilan

omillardan foydalanish uzoq muddat uchun rentabel deb bo'lmaydi.

Shaxsiy omillarda es alternativ foydalanish uzoq muddatda iqtisodiy jihatdan yaxshiroq.

Omil	Birlik	qaytim	xarajat
Kapital: Umumiy kapital	%	2,5	< 5,6%
Shaxsiy kapital	%	0,8	< 5,0%
Ish: Umumiy ish	€/g	7,37	< 10,15
Shaxsiy oilaviy-IK	€/g	7,00	< 10,00
Umumiy yer			
Yer: maydoni	€/g	201,69	< 235,00
Shaxsiy yer maydoni	€/g	169,48	< 225,00

Umumiy kapital, umumiy ish va umumiy yer maydoni uchun k'ozda tutilgan xarajat normasi begona omillar xarajatlari va shaxsiy omillardan alternatoiv xarajatlari o'rtacha qiymatdan olinadi.

Ishlab chiqarish Omillar uchun uzoq va qisqa muddatli samaradorlik

Hisoblash umumiy xarajatlar bo'yicha olib borilar ekan(o'zgaruvchan va o'zgarmas) barcha natijalar foydalanilgan omillarning uzoq muddatli samaradorligi deb qabul qilinad.Korxonada foydasini 2-shaklda qadamma qadam hisoblashga (faqatgina o'zagruvchan xarajatni mashina va binolar sig'imi bilan hisobga olish) qiyosiy ravishda Ishlab chiqarish omillari samaradorligini qisqa muddatda ham hisoblash mumkin.

Shu tariqa aniqlangan ko'rsatkichlar qishloq xo'jaligiga oid korxonalar dasturli rejalashtirish doirasida mavjud ishlab chiqarish quvvati bilan ishlab chiqarish jarayonining muhim iqtisodiy afzalliklari uchun xuddi masshtab sifatida to'g'ri keladi.

Qisqa muddatli omillar qoplanishini aniqlash 5-shakl hisob-kitobida barcha iqtisodiy ko'rsatkichlarning umumiy izohlari bilan birga ko'rsatiladi.

Kapital omili uchun , bunda yana shuni eslatib utish joizki, qisqa muddatli foiz to'lovini aniqlashda faqat aylanma vositalar uchun kapital bo'lgan talab "Omildan foydalanish miqdori" sifatida hisob qilinadi (boshqa tomondan uzoq muddatli foiz to'lovi uchun umumiy kapitalga bo'lgan talabda). Ish omilida qisqa muddatli ish qoplanish to'lovini aniqlash chog'ida faqat ishlab chiqarish uchun ish vaqtiga bo'lgan talab " Omildan foydalanish miqdori" sifatida (umumiy ishlarsiz) hisob qilinadi.